

EEN WONDERBAARLIJKE WERELD VOL GROTE VERANDERINGEN

Mikaël Nyberg

Zoals jullie waarschijnlijk ondertussen al weten, leven we in een wonderbaarlijke wereld vol grote veranderingen. Twintig jaar geleden waren de condities zeer verschillend. De volkeren van Azië, Afrika en Latijns-Amerika vochten voor vrijheid en een betere toekomst, en hun regeringen eisten een Nieuwe Internationale Economische Orde met minder afhankelijkheid van het kleine aantal goedkope grondstoffen die ze exporteerden.

In die tijd beheerste somberheid en doem de geesten van de mannen die aan de macht waren overal in het noordelijke deel van de globe. Zakenmensen in de Club Van Rome, gesponsord door de Ford Foundation en Volkswagen, publiceerden een fameus rapport: Grenzen aan de groei. Tegenwoordig horen we niet spreken over dergelijke limieten. Tegenwoordig horen we de gelukkige gospel van de Duurzame Ontwikkeling. In de glorieuze jaren tachtig ontving Volkswagen miljoenen dollars aan Braziliaanse belastingkortingen voor het vellen van het regenwoud, om het om te toveren tot veebedrijven. In Afrika, onder begeleiding van het IMF en de Wereldbank, werden de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg gehalveerd om zo bronnen Vrij te maken voor westerse banken.

Natuurlijk betreuren de heersers van de wereldmarkt de onkosten - de vernietigde wouden en de op een half miljoen geschatte dode Afrikaanse kinderen. In feite worden deze onkosten dieper betreurd dan ooit. Maar de wereld is onder controle. En dat is het belangrijkste.

Nog tot voor korte tijd konden Peruaanse landloze boeren een vijf hectaren groot stuk landbouwgrond krijgen voor twee maal niks. Het was een deel van de landbouwhervormingen van de jaren zestig. De wet bepaalde dat het land alleen in bezit kon zijn van hen die het direct bewerken.

BUSINESS AS USUAL

Industrie en democratie op UNCED

A SEED, Action for Solidarity, Equality, Environment and Development, een internationale organisatie van milieu- en andere activisten (voornamelijk jongeren), was nogal actief tijdens het gehele UNCED-proces. Er werden o.a. twee wereldomvattende fax-conferenties opgezet (maart '92), waarvan het Vlaamse (Belgische) luik werd geanimeerd door Graffiti Jeugdendienst vzw.

Maar ook tijdens UNCED zelf liet A SEED zich niet onbetuigd. In Rio zorgden aktievoerders eventjes voor wereldnieuws door de conferentie (Business as usual, volgens hen) een tijdlang te verstoren. Daarnaast had er op hetzelfde moment in Freiburg (Duitsland) het zogenaamde UNSAID-festival plaats: een alternatieve internationale (jongeren-) conferentie waarop die problemen die op UNCED onbesproken zouden blijven, ter sprake werden gebracht: de bewapening als belangrijkste vervuiler en grofste schender van de mensenrechten, de consumptiepatronen en het wereldwijde democratisch deficit, om slechts deze drie te noemen.

Jaak Perquy, werkzaam bij Graffiti Jeugdendienst, en Mich Crols van de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming waren er in Freiburg bij. Zij noteerden de toespraak van de Zweed Mikaël Nyberg die we hieronder publiceren. Nyberg gaat na hoe en in hoeverre de grote industriëlen invloed hebben of kunnen krijgen op het gehele UNCED-gebeuren, hoe daardoor de onafhankelijke milieubeweging wordt gemanipuleerd. Tenslotte plaatst hij het bijna modieus geworden denken over Duurzame Ontwikkeling in een conceptueel kader.

Vervolgens maakt Jaak Perquy een samenvatting - annex herschrijving - van een tekst van Bertram Zagema, voorzitter van EYFA (European Youth Forest Action, met zetel in Sittard; zowat de drijvende kracht achter A SEED). Bertram Zagema was aanwezig op UNCED/Global Forum. Zijn tekst werd in die zin aangepast dat ze meer dan in z'n oorspronkelijke versie het democratisch gehalte van het UNCED-gebeuren als onderwerp heeft gekregen. Bertram Zagema hechtte zijn goedkeuring aan de hier gepubliceerde tekst.

open markten, ondubbelzinnige eigendomsrechten en politieke stabiliteit. Tenzij aan deze vier voorwaarden wordt voldaan, is duurzame ontwikkeling gewoon niet mogelijk.

Dat is de reden waarom de structurele aanpassingsprogramma's van de Wereldbank en het IMF toegejuicht moeten worden;..., ze verhogen de druk op staten om de juiste veranderingen door te voeren."

De boodschap van BCSD is dus de volgende: "Verkoop aan ons het woud, de landbouwgronden, de hemel en de zeeën. verkoop het ons allemaal."

De voorzitter van de BCSD en de belangrijkste auteur van het boek is Stephan Schmidheiny, een Zwitsers zakenman en deel-eigenaar van Asea Brown Boven. Mr. Schmidheiny startte zijn zakencarrière als hoofd van een familiebedrijf dat asbest produceert. Hij is de belangrijkste aandeelhouder in één van Chili's grootste holdings met belangen in mijnen, de staalindustrie en de bosbouw. Dat kan verklaren waarom de BCSD zoveel mooie woorden over heeft voor het land dat door Pinochet geopend werd voor de wereldmarkt. Schmidheiny is ook lid van de Europese Ronde Tafel van Industriëlen, een machtige organisatie. Deze gesloten associatie van leiders van grote bedrijven is één van de drijvende krachten achter de ontwikkeling van de Europese Gemeenschap en haar politiek. Verschillende leden van de EG Commissie zijn lid geweest van die groep.

De Ronde Tafel heeft gedetailleerde plannen voor een nieuw Europees sociaal leven. Hier volgen enkele van de belangrijkste punten van een rapport 'Making Europe Work':

* Pas de lonen aan aan de markt! Wetten die minimumlonen bepalen en nationale arbeidsovereenkomsten moeten tenietgedaan worden. Grotere loonsverschillen zijn noodzakelijk, vooral voor jonge mensen.

*Verzwak de werkzekerheid! Bedrijven moeten "de mogelijkheid hebben om een breed scala van tijdelijke contracten aan te bieden".

* Vernietig de normale werkdag! "Er is een aanzienlijke ruimte voor meer flexibele invulling van de werkdag, zolang maar niet van de bedrijven wordt verlangd dat ze de bijkomende kosten daarvan dragen."

Politici worden verteld niet terug te keren naar een politiek van volledige tewerkstelling, zoals die in de jaren zestig bestond. Van pensioenregelingen wordt gezegd dat ze niet meer aangepast zijn aan onze tijd waarin er zoveel oudere mensen zijn. Dat betekent: we zullen hen niet langer een behoorlijk

Dat veranderde vorig jaar; iedereen is nu Vrij land te bezitten. Buitenlandse bedrijven hebben nu evenveel rechten als binnenlandse. En geen enkele strikte landbezit-beperking is nog geoorloofd; men mag nu tot 1000 hectaren land in bezit hebben. Kredieten voor de kleine boeren werden stopgezet. In plaats daarvan worden ze nu aangemoedigd om hun land te verpanden; wat betekent dat ze hun land verliezen als ze hun leningen niet meer kunnen afbetalen. Die kleine boeren zullen niet langer uien en rijst verbouwen voor de lokale markt. Het land moet vrijgemaakt worden voor de agro-industrie en de productie van goedkope pompomoezen, appels en tomaten voor de export.

In Mexico werden de landhervormingen van de boerenrevolutie van het begin van deze eeuw afgeschaft. Kleine boeren die maïs verbouwen, worden verdrongen door agro-industriële bedrijven uit de VS die fruit, groenten en vee kweken voor de Amerikaanse markt. Niet minder dan een miljoen boeren zullen in de eerstkomende jaren verplicht worden te verhuizen naar de krottenwijken van Mexico-City of van andere grote steden.

Volgens een recent boek, 'Changing Course. A Global Business Perspective on Development and Environment', zijn deze veranderingen de essentie zelf van de duurzame ontwikkeling. Het is een uitgave van de Business Council for Sustainable Development' (verder aangeduid als BCSD), als hun grote bijdrage aan de VN-conferentie in Rio (UNCED).

Volgens het boek zijn de transnationale bedrijven (transnational corporations of TNC's) de belangrijkste beschermers van het milieu op wereldvlak. Hun handel en hun investeringen mogen onder geen enkel beding gehinderd worden door milieu-wetten of -reglementen, noch door handelsbeperkingen. Het beste wat de regeringen van de Derde Wereld kunnen doen om hun economieën te ontwikkelen en hun milieu te beschermen is:

1. handelsartikelen produceren die bestemd zijn voor de export naar de wereldmarkt zoals fruit, groenten en houtprodukten;
2. samenwerken met TNC's in de ontwikkeling van een dergelijke duurzame vrije-markteconomie.

Het woud zal het best bewaard blijven door een politiek die ontwikkelaars toelaat een management-controle over het woud uit te oefenen op lange termijn." De toegang tot nieuwe, minder schadelijke technologieën zal alleen gegeven worden indien de "intellectuele eigendomsrechten" geëerbiedigd worden. D.w.z. dat de Derde Wereldlanden zich moeten neerleggen bij de technische en economische monopolieposities van de TNC's. Het belangrijkste van al, is volgens de auteurs, de buitenlandse investeringen aan te moedigen: "De belangrijkste elementen voor een aantrekkelijk investeringsklimaat zijn bekend en hun effectiviteit is bewezen: macro-economische stabiliteit, vrije en

Fund, plaatsvervangend gouverneur van de Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank en lid van David Rockefeller's Trilaterale Commissie. Twee jaar geleden arrangeerde hij het opzet van een private non-profit Organisatie, het Ecofund 92. Via dit fonds hebben de TNC's zoals Coca Cola, CI, 3M en Atlantic Richtfield Company een deel van de lonen van de UNCED-staf betaald.

Maurice Strong heeft ook, met behulp van zijn oude vriend en zakenpartner Warren Undner, geprobeerd de onafhankelijke milieubewegingen te controleren. Warren Undner is hoofd van een Organisatie - het Centre for Our Common Future - die opereert vanuit Genève. De Organisatie werd opgericht na de publikatie van het zogenaamde Brundtlandrapport in 1988, met de bedoeling de blijde boodschap van de Duurzame Ontwikkeling aan de wereld te verkondigen. De staf bestond slechts uit twee personen. Na drie jaar zou de organisatie opgegeven worden.

Hoedanook, dit Centre for Our Common Future werd al snel gemachtigd door M.Strong om op te treden als een centraal brandpunt" voor de onafhankelijke milieubewegingen in hun werk voor de conferentie van Rio toe. Het centrum bood elektronische post-diensten aan en zou helpen - zo werd gezegd - bij het loskrijgen van financiële steun van private VS-stichtingen.

De Zweedse en de Noorse regering sponsorden het centrum. Kåra Bryn, van het Noorse Ministerie van Buitenlandse Zaken, legde mij uit waarover het ging: "Het is belangrijk dat de onafhankelijke milieuorganisaties geïnventariseerd worden. We willen ze trainen om hun verantwoordelijkheid te nemen."

Van bij het begin van de UNCED-voorbereidingen planden de NGO's en de onafhankelijke bewegingen een alternatieve conferentie, parallel aan de officiële conferentie in Rio. Daar kwam niets van in huis. In plaats daarvan worden alle parallele activiteiten nu verspreid in een soort milieu-kermis, in een park op een veilige afstand - 50 km - van de VN-conferentie. Verantwoordelijk voor deze regeling, het Global Forum genoemd, is de speciale coördinator voor NGO-activiteiten, M.Strongs partner: Warren Undner.

Er zijn opvallende gelijkenissen tussen deze manipulaties en de wijze waarop de eerste VN-conferentie over het menselijk milieu in Stockholm, twintig jaar geleden, werd aangepakt. In feite is de Rio-conferentie in veel opzichten een herhaling van de Stockholm-conferentie. Dat kan niet verwonderen, want de secretaris-generaal in Stockholm was niemand anders dan Maurice Strong, geruggesteund door net dezelfde TNO's als nu in Rio. In 1972 hadden vijftig Noordamerikaanse hippies de officiële opdracht gekregen van de Zweedse autoriteiten om Stockholm rustig en kalm te houden

pensioen uitbetalen. Flexibiliteit is het codewoord. Leven en werk moeten zichzelf flexibel aanpassen aan de eisen van de wereldmarkt. John Brown, uitvoerend directeur van een Brits bedrijf, maakt dit duidelijk als hij zegt: "De flexibiliteit is nu partieel; het is nodig dat ze totaal wordt. We zullen tijdelijke contracten nodig hebben en continu-bedrijven."

Het zelfde geldt voor het milieu. De Ronde Tafel wil een Europa dat dooraderd is met een netwerk van snelwegen. Daar zijn twee redenen voor:

1. De congestie van de wegen is heel zwaar in heel wat delen van Europa. Nieuwe snelwegen zijn noodzakelijk om te voorkomen dat het gemotoriseerde verkeer totaal van de kaart wordt geveegd en dat er daardoor een crisis ontstaat in de motor-industrie, of dat het gehele groeiemodel dat daarrond gebouwd is ineen zakt.
2. Het netwerk van snelwegen moet een nieuwe flexibele produktiewijze naar Japans model mogelijk maken: het net-op-tijd-systeem. In dit systeem maakt opslag plaats voor een frequenter weg-transport. Daardoor worden de kapitaalskosten geminimaliseerd.

En dus moet ons milieu zich flexibel aanpassen aan de eisen van de TNC's. Dat is wat Stephan Schmidheiny en zijn collega's van de Ronde Tafel bedoelen met duurzame ontwikkeling.

Twee jaar geleden vroeg Maurice Strong, de secretaris van de VN Conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED), Stephan Schmidheiny als zijn hoofd-adviseur voor de industrie en de zakenwereld. Schmidheiny wilde het niet alleen doen en inviteerde daarom zon vijftig leidende zakenmensen om samen de BCSD te vormen. Onder de leden van de BCSD vind je leiders van auto- en oliebedrijven, de chemische industrie en mijnondernemingen. Bedrijven als Volkswagen, Nissan, Chevron, Ciba-Geigy, Dow Chemicals en Royal Dutch Shell zijn vertegenwoordigd.

De secretaris-generaal, Mr. Strong, heeft Mr. Schmidheiny en zijn collega's een prominente positie gegeven t.o.v. de voorbereidingen van de VN-conferentie. Dat is geen toeval. Het *is* de wijze waarop Maurice Strong normaal werkt. Hijzelf is een zakenman en hij gelooft dat verantwoordelijke en machtige individuen uit de zakenwereld de leiding moeten nemen om de wereldontwikkeling te gidsen. Net als Schmidheiny heeft Strong (investerings-) belangen in Latijns-Amerika. Hij bezit land en een hotel in Costa Rica. Hij heeft ook in Zwitserland gewerkt als voorzitter van het Economisch Wereldforum, een Organisatie die regelmatig geheime discussies opzet tussen de politieke wereldleiders en directeurs van banken en bedrijven.

Maurice Strong is een typische insider, een vertrouwd lid van het kleine kranse van de transnationale high-society. Hij was bvb. beheerder van het Rockefeller

Het Aspen Institute en het nieuwe 'milieu-instituut' werkten samen aan de voorbereiding van de Stockholm-conferentie. Ze schreven een rapport over het toekomstig VN-werk m.b.t. het milieu, dat heruitgegeven werd door een comité van de Kamer van Afgevaardigden van het VS-parlement, en waarvan - zoals het Aspen-verhaal gaat - "de centrale aanbevelingen hun weg hebben gevonden naar het 'Plan voor Aktie' dat aangenomen werd door de Stockholm-conferentie...'

Maar nog belangrijker dan dit waren de ideologische voorbereidingen. De milieucrisis was volgens een Aspen-rapport geen kwestie van afvalbehandeling of luchtverontreinigende industrie, maar van politieke en sociale stabiliteit in een wereldcontext. Maurice Strong beklemtoonde de noodzaak om de deelnemers aan de conferentie te voorzien van een "conceptueel kader".

Met de financiële hulp van de Wereldbank en de Ford Foundation werden Barbara Ward (uit het Verenigd Koninkrijk) en de Franse professor René Dubos ingehuurd om een ontwerp-manuscript te schrijven dat zou worden besproken door de leidende leden van het International Institute for Environmental Affairs. Uit dit proces ontstond het fameuze boek 'Only One Earth' dat in 19 landen werd uitgegeven. Maurice Strong schreef het voorwoord. Hij was opgetogen: hier was een conceptueel kader. De titel van het boek werd het officiële thema van de Stockholm-conferentie.

Barbara Ward was een oude bekende van het VS-establishment. Ze was een vriendin van de vroegere president van de VS, Lyndon Johnson, en ze hielp Robert McNamara normaal met zijn toespraken voor de Wereldbank die hij een tijdlang heeft geleid. Er is een verhaal dat vertelt dat de ex-Minister van Defensie eens voor zijn publiek in tranen uitbarstte bij het lezen van een speech die Ward voor hem had geschreven over het lijden van de armen.

Zeker, Only One Earth staat bol van sentimentele formuleringen over de toestand van de ontwikkelingslanden, maar het werkelijke onderwerp is toch wat anders. Het boek weerspiegelt de somberheid en doem die in de hoofden van de machtigen uit die tijd heerste. De Derde Wereld zou niet langer een orde aanvaarden waarin 20% van de wereldbevolking, 75% of meer van de bronnen van die wereld consumeert. De uitdaging van revoluties en bevrijdingsoorlogen werd door Ward en Dubos getransformeerd in een mythe van een wereldcatastrofe die voor de deur staat.

De vernietiging van het milieu - een gevolg van die zelfde wereldorde - werd in de schoenen geschoven van de mensheid op zich d.m.v. het handig gebruik van een ecologisch en demografisch discours: "Als de mens zijn gedrag blijft laten bepalen door verdeeldheid, antagonismen en hebzucht, dan zal hij de delicate balans in zijn planetair milieu vernietigen", zo zeggen Ward

en Dubos. Via radio en TV zullen de massa's in de ontwikkelingslanden weet krijgen van ons makkelijke leven met auto's en verspillende consumptie. De verwachtingen die worden gewekt zullen nooit ingelost worden en daardoor zullen ze een zich verdiepende trend naar geweld en anarchie" veroorzaken.

Kunnen we hopen", vragen Ward en Dubos 'dat het protest van de bezitslozen niet zal uitdeinen tot lokale conflicten en een om zich heen grijpende onrust?" Zij dachten van niet.

De arme volkeren zoeken waardigheid en identiteit in een natie-staat, wat jammer is omdat "vele ontwikkelingsnaties te klein zijn voor effectieve soevereiniteit."

Bedenk dat Ward en Dubos deze woorden schreven op het moment dat de VS krachtig probeerden de aspiraties voor een nationale onafhankelijkheid in Zuid-Oost Azië te smoren.

De wereld heeft nood aan een supranationale regering, zo vertellen de auteurs ons. De arme landen hebben nood aan hulp op grote schaal. Maar nog het meest van al moet de mensheid zoeken naar een "nieuwe gematigdheid". Ward en Dubos zien een nieuwe filosofie opkomen: "een nieuwe en onverwachte visie van de totale eenheid, continuïteit en interdependentie van de gehele kosmos".

Na honderden jaren van oorlog en strijd is de tijd daar voor het temmen van de kwade instinkten van de mens. En dit moet voor elkaar gebracht worden door de "ecologische imperatief". Met behulp van de ecologie zal de regeringen in de ontwikkelingslanden, de nieuwe gematigdheid aangeleerd worden. Ze zullen onderwezen worden zodat ze inzien dat een politiek van het stoppen van de bevolkingsgroei "net zo'n symbool van verlichte moderniteit is als investeringen in de energiesector, in spoorwegen of in de verbetering van het zaaigoed. Het is in hun opinie nog winstgevender ook.

Er is, moet je begrijpen, een groot verschil tussen de marginale mens in een krotten-wijk in de Derde Wereld en de goed opgeleide arbeider en professor in de Eerste Wereld. Op de eerste kan je namelijk niet geen staat maken:

"De niet-opgeleide arbeider is geen netto-bijdrage tot de produktieve arbeidsmacht, noch tot een levendige consumentenmarkt. Hij produceert zo weinig dat zelfs z'n minimale consumptie een economisch verlies betekent. Hij levert geen bijdrage aan de groei of sterkte van zijn land."

Dit is het moderne Westerse respect voor de menselijke waarden. De waarde die telt is je prijs op de wereldmarkt. De marginale mens van de Derde Wereld komt op de prijslijst niet eens voor. "Hij produceert zo weinig dat zelfs z'n minimale consumptie een economisch verlies betekent."

Het is een vaak terugkerend thema in de wereldvisie van Noord-Amerika en Europa. Weze het in naam van de demografie dan wel van de ecologie, de

boodschap blijft gelijk: er lopen te veel zwarten, bruinen en gelen rond.

De VN-conferentie vindt plaats middenin een periode van restauratie van de noordelijke dominantie, een herkolonialisering van het Zuiden met behulp van het IMF, de Wereldbank en de ultieme macht van de VS- en Europese oorlogsmachines. Het pessimisme en de defensieve zoektocht naar een politiek die de revolterende volkeren van het Zuiden zou kunnen temmen is daardoor verdwenen. Twintig jaar na de VN-conferentie in Stockholm zijn de heersers van de wereldmarkt zelfbewust en uitdagend: "Geef aan ons het woud, de landbouwgronden, de hemel en de zeeën. Geef het ons allemaal."

We kunnen reeds getuige zijn van de gevolgen. Cholera, gedurende bijna honderd jaar onbekend in Latijns-Amerika, is opnieuw op het continent. Vanuit Peru heeft de epidemie ondertussen de krottenwijken van Brazilië bereikt. De ziekte wordt niet veroorzaakt door de natuur. Ze wordt veroorzaakt door sociale krachten. Met schoon water en een onderhouden riolering voor alle burgers, zou Latijns-Amerika voor eeuwig veilig zijn voor cholera. Bij benadering zou dat 140 biljoen dollars kosten; ongeveer de som die de Latijns-Amerikaanse landen elke twee jaar betalen aan de buitenlandse banken. Te duur dus.

Oproepen voor liefdadigheid zullen niet helpen. Onvoldoende ontwikkelingshulp is niet de oorzaak van de armoede en de ecologische crisis in de Derde Wereld. Op de VN-conferentie in Rio zullen de regeringen van het Zuiden het Noorden smeken om geld om de crisis te verlichten die het Noorden zelf teweeg heeft gebracht. Dat is geen oplossing, maar een symptoom van de wanhoop waarin de volkeren van het Zuiden geduwd werden.

De volkeren van Zuiden hebben geen Duurzame Ontwikkelingen of Gemeenschappelijke Toekomst van doen. ze hebben een ontwikkeling nodig die hen wegbrengt van dat groeimodel dat mensen telt volgens hun waarde op de wereldmarkt.

Ik geloof dat wij in het Noorden hen beter zouden volgen in die richting, eerder dan ons flexibel aan te passen aan de eisen van Ronde Tafels of Business Councils.

Unsaid Festival, Freiburg, juni 92.

BELANGRIJKSTE BRONNEN:

Stephan Schmidheiny en de Business Council for Sustainable Development, [Changin.g Course, A Global Business Perspective on Development and the Environment](#), MIT Press, 1992.

Sindney Hyman, *The Aspen Idea*, University of Oklahoma Press, 1975.

Barbara Ward en René Dubos, *Only One Earth. Den enda jord vi har*, Forum, Lund, 1972.

De Rapporten van de Europese Ronde Tafel van Industriëlen.

Gun Zacharias, *SkarpnäckUSA.Forbundet mot Droger*, Stockholm, 1974.

Holly Sklar (ed.), *Trilateralism. The Trilateral Commission and Elite Planning for World Management*, Black Rose Books, Montreal, 1980.

The Greenpeace Book of Greenwash.

Kranten en tijdschriften (Oe.): Financial Times, Business Week, Newsweek, South, Third World Resurgence. Nrs 18 en 19, 1992, SEEDlinks. nr 6, 1992, Brundtland Bulletin, Dagens Nyheter.

UNCED EN DEMOCRATIE: TRENDS?

Bertram Zagama

Natuurlijk, de uiteindelijke resultaten van UNCED vallen tegen. Geen bindende akkoorden, geen echte toezeggingen voor verandering. Het werd een historische faling, als UNCED inderdaad 'onze laatste kans' was. Maar maakt dat UNCED betekenisloos?

Democratie.

Het zogenaamde Brundtland Rapport stelde dat "het streven naar duurzame ontwikkeling een politiek systeem veronderstelt dat effectieve participatie verzekert." De voorgestelde middelen daartoe zijn: decentralisatie van het bronnen-management, de promotie van populaire initiatieven, het versterken van de organisatie van het volk en van lokale democratie. Kortom: er moet een element toegevoegd worden aan het traditionele, Westerse concept van democratie. Los van de mogelijkheid om hun vertegenwoordigers en regeerders te kiezen, moeten de mensen ook bij machte zijn om direct deel te nemen aan het beslissingsproces, zeker als het hun directe omgeving betreft.

Al had hij geen specifiek mandaat hiervoor gekregen van de Algemene Vergadering van de VN, inviteerde Maurice Strong NGO's om deel te nemen

aan het UNCED-proces. Heel wat delegaties bekritiseerden dit, maar geen enkele durfde het aan dit initiatief te blokkeren, zodat de NGO's konden participeren in z'n mate als nog nooit was gebeurd.

Precedent.

In deze zin creëerde UNCED dus een precedent: voortaan zullen de NGO's ook toegang vragen tot andere onderhandelingen op dit niveau. In het bijzonder zullen ze er bij willen zijn als de GATT-onderhandelingen hernomen worden. Deze GATT-onderhandelingen gaan ook (of zouden moeten gaan) over duurzame ontwikkeling.

Maar de betrokkenheid van de NGO's betekent net zo zeer dat ze gecompromitteerd zijn als deel van het proces. Ondanks de zware kritiek die vele NGO's achteraf lieten horen, hebben ze in hun drukke bezigheden als deelnemers aan UNCED, nagelaten publieke steun te zoeken voor die punten die ze in hun lobby-werk naar voor hebben gebracht.

De radicale NGO's hebben UNCED van meet af aan afgedaan als irrelevant. Zij die wel hebben deelgenomen en in het bijzonder die NGO's die nog nauwelijks te onderscheiden zijn van regeringsinstellingen, deden dienst als een soort buffer tussen regeringen en het volk. Ze konden hun bezwaren luchten - bezwaren die anders helemaal niet gehoord zouden worden -, maar ze slaagden er anderzijds niet in om brede sectoren van het publiek bij de zaak te betrekken. M.a.w. UNCED slaagde er in om kunstmatig de democratie te vernieuwen, zonder de bestaande orde in gevaar te brengen en zonder het volk meer te betrekken bij de macht.

Origineel.

Ook origineel was de deelname van een andere Niet-Gouvernementele sector, de zakenwereld. Maurice Strong nam het initiatief voor de oprichting van het Ecofund om het UNCED-proces te co-financieren, ter waarde van \$ 3 000 000; of eerder om de zakenwereld te betrekken in UNCED. Een Business Council werd opgericht (zie elders) die aanbevelingen deed voor het hoofdstuk over 'Het versterken van de rol van de zakenwereld en de industrie' van Agenda 21 (zowat het praktische luik van UNCED). Deze aanbevelingen werden gretig in overweging genomen door het secretariaat van de conferentie; dit in schril contrast tot de aanbevelingen van het VN Centre on TNO's (UNCTC) die gewoon genegeerd werden.

De Business Council lanceerde het toverwoord 'bedrijfs-zelfregulatie. Met het overnemen, en dus legitimeren van dit begrip heeft UNCED de zakenwereld gemandateerd zichzelf te beoordelen.

Alternatieven.

Over het algemeen ontkent UNCED dat er alternatieve economische modellen nodig zijn. Integendeel, elk document verwijst naar de vrije markt' als het optimale economische mechanisme. Kapitalisme moet wel wat groener produceren, maar het moet blijven! Het feit alleen al dat alle discussie uiteindelijk werden teruggebracht tot financiële kwesties wijst in de richting van het ontbreken van elke fundamentele vraagstelling.

Democratisch bilan.

Kan Mr. Strong als environmentalist en Mr. Strong als zakenman tevreden zijn met de trends die door UNCED werden ingeluid?

De eerste zal aanvoeren dat het hele proces de zorg voor het milieu en - in mindere mate - voor ontwikkeling iets hoger op de publieke agenda heeft geplaatst. Duurzame ontwikkeling is niet langer (zoals nog in Stockholm in 1972 het geval was) een strijd tussen milieu en ontwikkeling. Het is nu, onder elke omstandigheid, aanvaard als een rechtmatige eis.

De zakenman kan dan weer tevreden zijn dat de (transnationale) bedrijven niet langer gestigmatiseerd worden als de grote boosdoeners, maar in het vervolg aanvaard worden als belangrijke partners in de duurzame ontwikkeling. Het zaken-vriendelijke klimaat dat zich ontwikkelde gedurende de jaren tachtig, in het kielzog van Nieuw Rechts en het terloorgaan van het socialisme, wordt niet aangetast. Het is nog steeds ongepast tussen te komen in de vrijheid om te ondernemen, niet eens voor milieu- of ontwikkelingsdoeleinden. Als prijs moest men de aanmaning aanvaarden om wat groener te produceren. Daarnaast kan de zakenman ook tevreden zijn met het gedisciplineerd gedrag van de NGO's.

Beiden zowel de environmentalist als de zakenman, kunnen echter minder tevreden zijn met de geïsoleerde positie waarin de VS zich heeft gemanoeuvreerd; de zakenman omwille van het isolement en de environmentalist omdat het resulteerde in een verwatering van de CO2-conventie, een niet-ondertekenen van de conventie over de biodiversiteit en de onmogelijkheid om de consumptiepatronen nog maar te bediscussiëren (en, omdat het

gepalaver zoveel tijd in beslag nam: het niet kunnen behandelen van de conventie over de verwoestijning).

De koppigheid van de VS wordt geïllustreerd door Bush' uitspraak: ' De 'American Way of Life' is niet onderhandelbaar."

En vanuit het oogpunt van de democratie kunnen we ook moeilijk tevreden zijn met deze situatie, vooral omdat zelfs de meeste VS-NGO's het niet aandurfd en hun regering daarover aan te pakken en er niet in slaagden om hun achterban duidelijk te maken welke rol hun regering heeft gespeeld. 'Slechts' een gemiste kans ? Of een trend ? (Maar dan zeker geen nieuwe.)

(Dit artikel is een vertaling en een gedeeltelijke herschrijving van het artikel van Bertram Zagema dat verscheen onder de titel The end of One World, and the beginning of a new? in het juli-nummer (1992) van SEEDlinks. De herschrijving bestaat vooral uit een toespitsen van het artikel op de democratiseringsgraad van UNCED).

(Vertaling en aanpassingen: Jaak Perquy).